

't Inschrien

vijfde jaargang nr. 3, juli 1973

Een Inschrien is een vakje in de tuugkist waarin waardevolle zaken werden bewaard

Kopij zenden aan:

Th.L.M. van Stapele, Javastraat 24 Hengelo, tel. 05400-20419

Redactie: J.J.H. Meijer, Hengelo , eindredacteur
Olde Meulenweg 2 7554 RL Hengelo, tel. 05400-12851

A. Buter, Borne
H.H. Hagens, Almelo
J. Overbeeke, Haaksbergen

Administratie:

Mej. G.A. Weussink, Kortenaerstraat 20-II Enschede tel. 05420-10206
Abonnementsprijs f 7,50 per jaar

Kwartaaluitgave

VERENIGING OUDHEIDKAMER TWENTE

ISSN 0166-3984

Een Germaanse nederzetting te Denekamp

Door de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek vond van 14 februari 1972 tot 2 februari 1973 de opgraving plaats van 2¹/₄ hectare van een germaanse nederzetting uit de eerste en tweede eeuw A.D.. De opgraving was noodzakelijk in verband met nieuwbouw op een terrein genaamd 'de Borchert'.

De nederzetting werd aangelegd op een tweetal noordoost - zuidwest georiënteerde dekzandruggen, waarin zich op circa 2 meter diepte een Allerød veenlaag bevond. Tussen en naast de dekzandruggen lagen meters diepe depressies, waarvan de oostelijkste (met een verhang naar het zuidwesten) grotendeels met laag pleistoceen/holoceen veen gevuld was en de middelste reeds in de late Dryastijd (ca. 8.000-9.000 v. Chr.) met zand gevuld raakte, op een centrale, geulvormige strook na met een verhang naar het noordoosten.

De evenwichtsstaat die gedurende het holoceen (8300 v. Chr. - heden) werd in de eerste eeuw A.D. verstoord door de nieuwe bewoners blijktens het relatief snel volstuiven van geul en depressie. Op het nieuw gevormde - en nu min of meer horizontale oppervlak werden de meeste sporen aangetroffen. De ernstige verstuivingen, die waarschijnlijk in de eerste halve eeuw van de bewoning plaats vonden, onderbraken deze bewoning niet blijktens vondsten en grondsporen onder en in de vullagen van geul en depressie. Na het vertrek van de bevolking in het begin van de derde eeuw herstelde de natuurlijke begroeiing zich min of meer blijktens een afdekkend, paars-

achtig gekleurd laagje, waarin enige schaarse vroeg- en laat middeleeuwse resten werden gevonden. Vanaf ongeveer de dertiende eeuw werd alles toegedekt met een groeiende eslaag. Th. van der Hammen heeft op ruime schaal pollenmonsters verzameld.

Van de nederzetting is de oostelijke en noordelijke begrenzing duidelijk vastgesteld. De westelijke periferie, dat is het gedeelte westelijk van de geul, bleek door een recente egalisatie ernstig verstoord. Hier lijken circa drie boerderijen gestaan te hebben. Het gedeelte onder en ten zuiden van de Ootmarsumsestraat is geheel verloren. Zo omvat het vrij gaaf teruggevonden nederzettingsgedeelte circa 65% van het gehele complex.

Er zijn circa 15 boerderijplattegronden aangetroffen, waarvan een zevental gaaf te noemen is. Bijna alle boerderijen liggen oost-west georiënteerd; één ligt er noord-zuid en de onziens oudste boerderij ligt in de lengterichting op een dekzandrug. Alle boerderijen zijn van het drieschepige type, uitgezonderd het 4 schepige stalgedeelte van de oudste hoeve. De staanders zijn tegenover elkaar geplaatst, zodat bij de constructie zeker ankerbalken toegepast zijn. De rechthoekige omtrekken hebben een lengte van 13¹/₂ - 27 meter en een breedte van 5 - 6 meter. Het woongedeelte bevond zich in het oostelijke derde deel van de hoeven blijktens de diepe haardplekken. Enige meters achter de haardplekken zijn scheidingswanden met het stalgedeelte gevonden, voor welke functie alleen de oudste boerderij fraaie aanwijzingen gaf. Hier wer-

Denekamp 'De Borghert'. Twee gedeeltelijke huisplattegronden.

den namelijk een achttal veeboxen van twee meter breedte waargenomen. Dat betekent, dat de stal ruimte bood voor 16, toendertijd vrij kleine runderen. Dit aantal lijkt betrekkelijk groot voor een prehistorisch bedrijf. Mogelijk zijn daarom een aantal boxen voor andere doeleinden gebruikt, zoals voor het onderbrengen van varkens en de opslag van dierlijk voedsel. Verschillende malen zijn duidelijke ingangen, één maal met drempels, waargenomen, en wel twee brede-, enige meters achter de scheidingswand in de lange zijden tegen-

over elkaar geplaatst, alsmede een smalle toegang in de korte oostzijde. Een tweetal afwijkende korte plattegronden lijken slechts het woongedeelte te representeren. Tussen en naast de boerderijen zijn een aantal meest vierpalige spiekers geconstateerd. Voor een (bij benadering) juist beeld van de nederzetting dient men goed voor ogen te houden, dat het gevondene een tijd bestrijkt van circa 2 eeuwen. Bij de aanname van een gemiddelde levensduur van circa 30 jaar voor een houten boerderij van lichte constructie (de standers hadden een

doorsnede van ca. 20 cm) moet de nederzetting uit circa 3 gelijktijdige hoeven bestaan hebben. De daarmee corresponderende bevolking kan op circa 30 personen gesteld worden.

De watervoorziening moet hoofdzakelijk bepaald geweest zijn door een vroegere loop van de Dinkel, direct ten zuiden van de nederzetting. Er werden slechts twee houten waterputten aangetroffen: een ronde put bij de oostelijke depressie en een rechthoekige put tussen de hoeven, aangelegd op een bronhorizont.

Dankzij de bijzondere conserveringsomstandigheden door de overstuiving zijn van de akkerbouw fraaie illustraties gevonden in de vorm van ploegen eergetouwsporen. De laatsten werden uitsluitend geconstateerd in goede akkergrond, de eersten uitsluitend in moeilijk te bewerken gronden, met name de overstoven gronden. Ploeg en eergetouw werden dus naast elkaar gebruikt, waarbij het verschil in toepassing lijkt te berusten op technische-economische overwegingen. Ter toelichting zij hierbij opgemerkt, dat een eergetouw de akkergrond alleen opensnijdt, terwijl een ploeg de grond keert. Een eergetouw kan door de lichte grondbewerking door bijvoorbeeld één rund worden voortgetrokken, terwijl bij een ploeg in de regel twee runderen nodig zijn. Voeg hier-

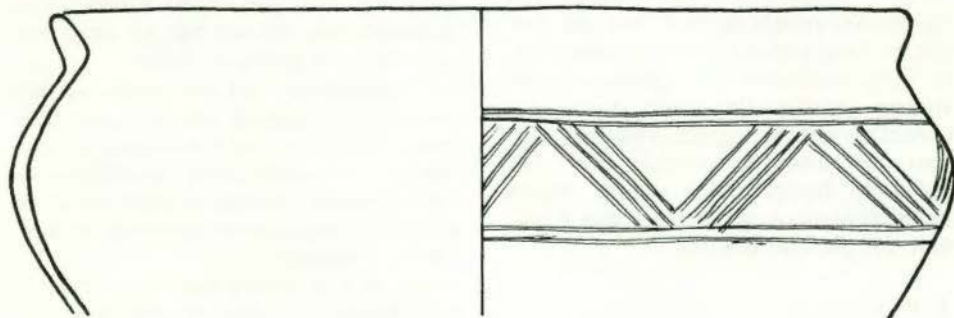
bij de meer ingewikkelde constructie van een ploeg, dan valt goed te begrijpen, dat de 'duurdere' ploeg pas bij moeilijke omstandigheden aangewend wordt. Overigens heeft het eergetouw zich tot in de late middeleeuwen weten te handhaven, blijkens het woordgebruik in het middel-nederlands.

De aanwijzingen voor veeteelt bestaan naast de eerder genoemde veeboxen uit een als kraal geïnterpreteerde, rechthoekige omheining in het westelijk verlengde van één der boerderijen en mogelijk uit enige omheiningen door het bewoonde gedeelte. Directe aanduidingen vormen een aantal runderkiezen en enige honderden, met stuifzand gevulde indrukken van runderhoeven in de oostelijke depressie naast of boven het veen.

Opmerkelijk is de vondst van een tweetal als vangkuilen uitgelegde kuilen in het westen van de nederzetting, hetzij voor de jacht, hetzij voor de beveiliging van de nederzetting. Het zijn diepe, rechthoekige, kielvormige kuilen, waarvan de wanden met planken waren bekleed.

Het merendeel der mobilia bestaat uit inheemse scherven, behorend tot het Uslariën. Vermeldenswaard is de sterke ijzertijdsinslag van het materiaal: circa 70% is grofwandig en besmeten aardewerk, vaak met randindrukken (ca. 80% tegen de buiten-

Detail versierde rand

rand). Circa 5% wordt gevormd door situlae (ten dele besmeten) en circa 15% door schalen en kommen. Uitwendig verdikte randen zijn frequent. De relatief schaarse versiering bestaat vooral uit vingerindrukken, delletjes, groeflijnen en kamstreek. Naast de tienduizenden scherven van hanose vorm aardewerk inheemse is slechts een veertigtal van op de draaischijf vervaardigd romeins aardewerk gevonden, die mede de archeologische einddatering van de nederzetting bepalen op het begin van de derde eeuw. Spinklosjes en driehoekige-, maar meestal kegelvormige weefgewichten duiden op textielvervaardiging. Ondanks het eolische karakter van de ondergrond zijn er duizenden, meestal granitische steenfragmenten gevonden. Zij worden als kookstenen verklaard. Ook werden veel brokken van maaltstenen van bazaltlava gevonden. De vondst van ijzerlakken wijst op ijzerindustrie ter plaatse. In één der afvalkuilen werd een loden baar gevonden, waarvan circa 7% reeds was afgesneden. Het berekende totaalgewicht van de baar bedraagt circa 5886 gram, zodat de eenheid circa 18 romeinse ponden kan bedragen. Lood zowel als bazaltlava wijzen op importen uit het Eifelgebied.

De vondsten uit aan de nederzetting voorafgaande perioden zijn een klokbekerschep, een tiental wikkeldraad-scherven, een mogelijke Drakesteinbodern, enige stuks vuursteen, een Ruinen-Wommels scherp (uit de onderste laag van de geul) en een drietal urnbijzettingen met bijpotjes uit de vroege ijzertijd. De urnen lagen verspreid en bezaten geen randstructuur. Een der urnen is versierd met vier gedeelde, boogvormige richels, welke uitzonderlijke versiering hij deelt met een urn uit Ootmarsum.

A. D. Verlinde

Waterradmolen Bosmann (Dld) verminkt

In de herfst van 1971 maakte ik voor het eerst kennis met de waterradmolen behorende tot het erve Bosmann, niet ver over de grens gelegen in de driehoek Uelsen, Haftenkamp, Wilsum (Kreis Grafschaft Bentheim).

Deze waterradmolen een juweeltje qua bouwkunst, was prachtig gelegen temidden van hoog geboomte aan een grote bovenkolk omgeven door struikgewas. Door de takken van een enorme kastanje met door de herfst getinte bladeren speelde de zon op het molengebouw. Molen en omgeving vormden een eenheid waarbij de stilte slechts werd verbroken door het kabelen van het water over de restanten van het bovenslagrad en het getjilp der vogels.

Mijn gedachten gingen onwillekeurig terug naar vroeger tijden toen hier nog koren gemalen werd en de mulder van tijd tot tijd de stenen heeft moeten billen waarbij de zware stenen gekanteld werden, een waarlijk niet ongevaarlijk karwei. Ongetwijfeld zal hij zich af en toe rust gegund hebben en zich aan de rand van de kolk hebben gezet, waarbij de grootsheid van dit stukje natuur hem moet zijn opgevallen. Vele generaties zullen brood gegeten hebben van het op deze molen tot meel gemalen koren.

In tegenstelling tot het waterrad was de molen inwendig nog vrij gaaf. Een nieuw waterrad met goot zou de molen in z'n oude luister hersteld hebben. Helaas zijn de kosten voor de eigenaar meestal te groot of de interesse ontbreekt.

J.I. april ben ik wer eens naar de molen gegaan om nog wat foto's te ma-

1965

1973

ken. Het beeld als boven geschetst was echter totaal veranderd. In plaats van een molen trof ik een zomerhuisje aan. De resten van het rad waren verwijderd, alleen de as stak nog uit het gebouw. Daarboven waren de eertijds kleine raampjes vervangen door een groot venster. Waarschijnlijk om uitzicht op de kolk te hebben was de weelderige begroeiing aan die kant verwijderd. Het dak werd ontsierd door een schoorsteenpijp. Het inwendige van de molen was gedeeltelijk verwijderd. De rest zat nog onder de maaivloer. De vreugde van de nieuwe eigenaar (een landgenoot) over zijn pas verworven bezit kon ik niet delen.

Ondanks een instantie als de Heimatschutz (bij ons Monumentenzorg) gebeuren deze zaken en zelfs slopen in Duitsland nog regelmatig. Waar in de Bondsrepubliek historische monumenten i.c. waterradmolens nog zeer talrijk zijn, is men er niet zo zuinig op als hier te lande.

Nu wijs ik het feit dat een waterradmolen een andere bestemming krijgt niet zonder meer af. Wij kennen immers verschillende molens die voor horecadoeleinden gebruikt worden, maar het moet wel verantwoord zijn.

H. A. Kleerebezem

Haaksbergen en de Blankenburg

In 't Inschrien' 5de Jrg. Nr. 2 geeft de heer B. J. Hekket een verklaring van de naam Haaksbergen. De uitleg, dat er een heuvel of zelfs grafheuvel geweest zou zijn, waarin een onbekende Hucco of Hugo zou rusten, is er een, waarmee ik mij niet kan verenigen. In het kwartaaltijdschrift Aold Hoksebarge 1ste Jrg. No. 3 vocht ik dit reeds aan, nadat de heer Hekket in Jrg. 1 Nr. 2 hetzelfde had betoogd. Ik schreef toen 'Wat zou die heuvel moeten zijn? Haaksbergen ligt wel tussen twee essen, nml. de Honesch (hoge es) en de Zienesch (lage es). Al maakt die Honesch misschien de indruk van een hoogte, toch kan men moeilijk van een heuvel spreken, te meer als men het geringe hoogteverschil in aanmerking neemt (5 meter). De Honesch ligt 31, het dorp Haaksbergen en de Zienesch 36 m boven N.A.P. Persoonlijk geloof ik, dat men van een andere betekenis van 'bergen' moet denken nml. aan 'bergen' in veiligheid brengen. Deze komt men nog tegen in het woord 'bergfried' of bergvrede en niet te vergeten in het woord 'brucht'.

Prof. Dr. B. H. Slicher van Bath in 'Mensch en Land in de Middeleeuwen' (deel III pag. 52) wijst er reeds op, dat de uitgang -berg ook vaak in de betekenis van versterking gebruikt werd. Ook Georg Niemeyer in 'Die Ortsnamen des Münsterlandes' (pag. 68) wijst hierop. In Buurse kennen we het erva Steenberg ook wel als den Oldenhof vroeger bekend. Ongetwijfeld was dit de stenen borg van het geslacht van Buurse, een ministeria-

lengeslacht in dienst van de Heren van Ahaus.

Zowel Prof. Slicher van Bath als Georg Niemeyer zijn de mening toegedaan, dat plaatsnamen met een uitgang 'bergen' of 'berg' tot de jonge nederzettingen behoren, niet veel eerder dan de Xde eeuw, in elk geval uit de tijd, dat het Christendom reeds in deze streken gevestigd was.

Hiermede komt de afleiding van 'grafheuvel' reeds geheel te vervallen.

Trouwens de heer Hekket schrijft in Oald Hoksebarge Jrg. 2 Nr. 1 ook dat mijn verklaring zeer goed mogelijk zou kunnen zijn.

Aannemende dus, dat er een Heer Hugo's borg te Haaksbergen gelegen zou hebben, moeten onze gedachten natuurlijk in de allereerste plaats naar 'De Blankenburg' gaan. Hoewel in 1968 en 1969 door leden van de Nederlandse Jeugdbond ter Bestudering van de Geschiedenis o.l.v. de heer drs. A. L. Hulshoff opgravingen zijn gedaan, is helaas de exacte plaats nog niet gevonden. Wel het grachtenstelsel en mede door archiefstukken (zie mijn bericht in Aold Hoksebarge Jrg. 2 Nr. 1) kan deze plaats te naastenbij vastgesteld worden.

In de Rentmeestersrekening van Johan van Reede, rentmeester van Twente uit het jaar 1552 wordt gesproken van 'de vervallen ende wusten wall omme die blanckenburch'. Na de afbraak 'van de huizen van haixbergen ende blanckenburgh in 1558 wordt in de rekening van 1560 gesproken 'van ghaerdenhuyze vuyt te walle, borchstede, haegden ende graeven des huyses van de Blanckenborg ge-

raedet und toe lande gemaekt synnd'. Uit deze gegevens blijkt, dat om het huis een wal gelopen heeft en dat er zeker een dubbele gracht geweest is, blijkt uit de opgravingen. Bovendien was er nog een hagen. Dit duidt op een burcht van enige omvang.

Bekijken we thans de geografische ligging van Haaksbergen en gaan daarbij uit van de landkaarten uit de 17de eeuw om te pogen de plaatselijke toestand in de vroege middeleeuwen te reconstrueren.

Haaksbergen was zeker voor 1400 gelegen aan de Buurserbeek, die midden door het dorp stroomde. Vóór 1400 was zij de bovenloop van de Regge. Om dit artikel niet te uitgebreid te maken, wil ik hierover thans niet uitwiden.

Ten noorden van de plaats bevonden zich uitgestrekte venen, die een directe verbinding (b.v. met Enschede) onmogelijk maakten. Tot in het begin der 19de eeuw liep de weg via Buurse. Met uitzondering van een smalle pas, waar de Aa, resp. Buurserbeek de huidige landsgrens overschrijdt, was ook het oosten door uitgestrekte venen (Witte Veen, Buurser en Haaksberger veen) van de buitenwereld afgesneden. Zeer waarschijnlijk is er reeds vroeg over dit riviertje een belangrijk handelsverkeer geweest. Een oude handelsweg was er, die steeds van belang geweest is, Hessen - of ook wel Dêmster (Deventer)weg geheten, die van Alstätte, via Buurse naar Haaksbergen en verder via Markvelde en Diepenheim naar Deventer liep. In Haaksbergen splitste zich deze in een tak, die via Eibergen naar Lochem en verder naar Zutphen ging. Is het verwonderlijk, dat op deze splitsing een burcht gesticht werd? Helaas zijn er tot op heden vóór de tweede helft van de 14e eeuw van de Blankenburg geen oorkondelijke bescheiden bekend. Het huisarchief van

de heren van Ahaus is nooit teruggevonden en zeer waarschijnlijk geheel verloren gegaan. Het is hier niet de plaats om de zeer ingewikkelde geschiedenis van de Heren van Diepenheim en Ahaus weer te geven maar vermoedelijk was het dorp Haaksbergen en de Blankenburg reeds in de 12de eeuw in het bezit van de Heren van Ahaus. De vroegste vermelding van de Blankenburg vinden we in de Cameraersrekeningen van Deventer. Als we in 1344 een post vinden, dat er brieven door de magistraat van Deventer naar Goor en Haaksbergen verzonden werden, zal Herman van Ahaus (voorkomend van 1323-1362) daar vertoefd hebben. In 1356 laat dezelfde magistraat brieven brengen naar de Blanckenborch. Door de slechte financiële positie van de bisschoppen van Utrecht in het begin der 14de eeuw, moesten deze het Oversticht (Overijssel) geheel of gedeeltelijk verpanden aan verschillende edellieden, om zelf geld te krijgen voor hun strijd met hun buurlieden, de graven van Holland en Gelre.

Het was de befaamde bisschop van Utrecht, Jan van Arkel (1342-1364), die orde op zaken ging stellen en in 1352 een verbond sloot met de steden Kampen, Zwolle en Deventer, waarin o.a. bepaald werd, dat niemand zonder hun toestemming een versterkt huis zou mogen oprichten of een bestaand huis in verdedigbare staat zou brengen. Tegen overtreders zouden zij gezamenlijk optreden.

Gelukte het onder zijn bewind met krachtdadige hand de macht van de Overijsselse adel, welke door de Gelderse en Westfaalse ondersteund werd, te beknotten, onder zijn opvolgers sprong deze weer uit de band. In 1375 verbonden zich opnieuw de drie steden om de orde te handhaven. Het geslacht van Ahaus was zeer invloedrijk. Zo droeg in 1326 de bisschop

van Utrecht, Jan van Diest, bij zijn afwezigheid het bestuur van het Oversticht over aan Bernard II van Ahaus (1311-1331) vader van de bovengenoemde heer Herman van Ahaus. De zoon van Herman, Ludolfus (1338-1389), gehuwd met Johanna van Lingen kwam in conflict met de stad Deventer. Het is niet duidelijk, waarover deze twist ging maar in december 1378 'des Sonnendaeges na onser Vrouwendach Concepcie' trokken de Deventer schepenen Hademan van Heten en Johan van Rijsen met 25 gewapende schutters (beroepssoldaten) en nog een groot aantal burgers 'die van des Zaterdaghesnacht tot des Zonnendaghesnacht in een hoelt (bos) uyte waren up die vijanden' 'doe sie nedertrecken (sloopten) die van den Blanckenborch'. Voor kost, die zij te Almelo verteerden en voor leverantie die de voetgangers gezonden was en voor de kost, toen zij weer te huis gekomen waren, werd tesamen betaald de som van 79 Vlaamse ponden en 4 stuivers. Helaas is juist deze cameraarsrekening nogal beschadigd en daardoor onduidelijk. In dezelfde rekening van 1378 komt nog een post voor van 22 pond, 3 stuivers en 6 penningen voor het schenken aan de burgers, die te voet waren geweest, toen zij de Blanckenborch sloopten.

Deze belegering en de daaropvolgende verwoesting schijnt geen lange tijd in beslag genomen te hebben. Vermoedelijk was de Blankenburg nog niet van steen maar van hout. De in 1360 gebouwde veste Arkelstein, door de stad Deventer, bij Holten gelegen werd nog in hout opgetrokken.

Ook de afmetingen van de burcht zullen bescheiden geweest zijn. Immers het befaamde slot, de Voorst bij Zwolle, in 1362 door de drie overijsselse steden belegerd en tenslotte verwoest, was wel is waar van steen, maar had een afmeting van 55 M in het vierkant.

Wat de belegering betreft, kunnen we slechts gissen. Hoewel de stad Deventer reeds over donderbussen beschikte, nemen we aan, dat de bewapening van burgers schutters slechts bestond uit pijl en boog en pieken. Mogelijk werd een blijde gebruikt. Ook werden bij de gedane opgravingen matten van gevlochten twijgen in één der grachten aangetroffen. Het schijnt, dat er wel Deventer burgers gevangen genomen en te Ahaus opgesloten werden.

Pas begin October 1379 werd er vrede gesloten met Ludolf van Ahaus.

Kort daarna schijnt de Blanckenborch en nu vermoedelijk van steen weer te zijn opgebouwd.

In Augustus 1393 worden de huwelijksvoorwaarden opgemaakt van Johanna van Ahaus, dochter van Ludolf met Sweder, heer van Voorst en Keppel, waarbij Ludolf en zijn vrouw afstand doen o.a. van het slot en stad te Ahaus, terwijl Ludolf voor zich behoudt het slot ten Blanckenborch met al hare bezittingen en dienstlieden in het kerspel Heckesberg. Uitdrukkelijk wordt hier gesproken van een slot, dus een bevestigd kasteel. Zoals uit de opgravingen bleek is het intensief bewoond geweest in de jaren na 1378. Op de matten van gevlochten twijgen werd een groot aantal scherven en aardewerk (o.a. Jacobakannetjes) gevonden, te dateren van rond 1400 evenals twee leren schoenen, die ook uit diezelfde tijd gedateerd zijn.

Ludolf van Ahaus stichtte in de parochiekerk van Haaksbergen (patroon St. Pancratius hetgeen wijst, op stichting door een adelijk geslacht) een Vicarie in 1399. Zweder van Voorst en Keppel overlijdt in 1400 na een ongelukkig verlopen avontuur, waarbij het slot en stad Ahaus verloren gingen (een hoofdstuk apart). Zijn weduwe hertrouwt Godert van Royre en ze betrekken de Blanckenborg. Het gaat thans snel bergafwaarts met de eige-

naren. Regelmatig moeten zij goederen tot dit huis behorend, verkopen. Op 16 September 1449 koopt de bisschop van Utrecht Rudolf van Diepholt 'het huis en alinge hofstede ter Blanckenborch' gelegen in het Sticht Utrecht in het kerspel Haaksbergen met alle toebehorende goederen van ridder Reynart van der Roer, Elzeke en Griete zijne kinderen, Agnes van den Ahuus, vrouwe tot Notlo (abdis te Nottuin, zuster van zijn moeder) en zijn moeder Johanna van den Ahuus. Bisschop Rudolf van Diepholt was gewikkeld in de strijd om de opvolging van de bisschop van Munster.

Om zijn machtspositie te versterken zal hij ongetwijfeld deze koop gedaan hebben. Daar hij echter het geld, 500 Overlandsche Keurvorsten Rijnsche guldens niet kon opbrengen, stelde hij de ambtman en rentmeester van Twente, Roelof van Bevervoorde, die met vijf anderen zich verbonden had, voor de bisschop borg te staan, aan tot o.a. kastelein van het slot Blankenburg.

Achtereenvolgens waren kasteleins Roelof van Bevervoorde, Willem van Buchhorst, Roelof Hundenberch, Arent van Bevervoorde, Goedert van Rede, Johan Sticke, Berent van Bevervoorde, Claes van Bevervoorde en ten slotte tijdens de afbraak Johan van Reede. Vrijwel allen waren dit leden van de Twentsche adel, die vermoedelijk npoit op de Blankenburg zelve gewoond hebben.

Wel zien we uit de rekening van de drost van Twente uit 1492/1494, dat de maarschalk te Haaksbergen lag, hetgeen wijst op een militaire bezetting. Rond 1547 schijnt de Blankenburg een soort huurkazerne te zijn geworden, waar niet minder dan 12 gezinnen woonden.

Zoals we reeds zagen, kwam het definitieve einde in 1558.

De preciese ouderdom hebben we niet

kunnen vaststellen doch bij de opgravingen kwam schervenmateriaal te voorschijn, dat wijst op de 12-13de eeuw. Zou men zich ten slotte niet de vraag stellen, of de Blankenburg dezelfde zou zijn als de burcht van een zekere Heer Hugo?

Bronnen:

Feestbundel J. H. van Heek: J. G. H. Jordaan, Het huis en de heerlijkheid Blankenburg en zijn bezitters.

Geschiedenis van Overijssel: o.r.v. Prof. Dr. B. H. Slicher van Bath e.a.

W. Nagge: Historie van Overijssel

De Cameraarsrekeningen van Deventer, uitgegeven door Mr. J. J. van Doorninck o.a. J. Niesert, Beiträge zu einem Münsterischen Urkundenbuche.

Mr. S. Muller Fzn. Regesten van het archief der Bisschoppen van Utrecht.

Jhr. Mr. D. P. M. Graswinckel: Overijsselsche Rekeningen en andere stukken afkomstig uit de Hollandsche Rekenkamer 1528-1581, zich bevindende in het Rijksarchief Overijssel.

Oald-Hoksebarge. Orgaan van de Historische Kring Haaksbergen.

D. Jordaan

De namen der Twentse marken

De laatste groep namen van Twentse marken liggen buiten het eigenlijke Twente, in de graafschap Bentheim, het gebied ten noorden van Tubbergen en Ootmarsum en ten zuiden van Koevorden. Het behoorde tot het bisdom Utrecht en we vinden de oudste vermeldingen dan ook dikwijls in de Registers en Rekeningen van dat bisdom uit de jaren 1381/3. In het Schattingsregister van Twente van 1475 worden ze afzonderlijk vermeld onder de goederen van het huis Lage, die deels in Nederlands, deels in Duits gebied liggen. We zullen ons bezighouden met de namen uit het huidige Duitse gedeelte, in alfabetische volgorde vermeld: Bathorn: Emlichheim, Geetlo, Gölenkamp, Grasdorf, Haftenkamp, Halle, Hardingen, Hilten, Höcklenkamp, Itterbeck, Laarwald, Lemke, Oeveringen, Ringe, Scherhorn, Uelsen en Wilsun.

Emlichheim heette in 1324 Emminchem (SB 211), 1475 Empnincham (SR 111) en op een oude kaart uit 1692 Emblicamp. We herkennen hierin de familienaam Emmink, van de nog bestaande voornaam Emme of Eme, die teruggaat op Ammo of Amo, van germaans 'ama' waarvan de betekenis niet precies bekend is. De vermelding uit 1692 vertoont een variant op 'kamp' zoals we die besproken hebben in deze rubriek betreffende Denekamp en Breklenkamp ('t Inschrien, 1, 1968, 12), en zoals ook het geval is met Gölenkamp, Haftenkamp en Höcklenkamp. Dit drietal heette respectievelijk Guthlinchheim omstreeks 1150 (TW); Haevenynchem in 1348 (00 1425) en

Havenincham in 1475 (SR 109); Hokekelingheim in 1332 (00 992) en Hokeincham in 1475 (SR 109), te vergelijken met Höckelmer in Kreis Beckum, 1050 Hukillnhem (ONM 116). In al deze namen schuilen Germaanse voornamen: Guthilo van 'guda', god, Hukili, in 840 opgetekend, van 'hugu', verstand en Havo, van 'haf', heffen.

Hardingen heette in de 10e eeuw Herthingi, in de 11e Herthinge (TW) en in de 13e Herdinchin. Dit was het 'heem' of de nederzetting van de Herthingen, de afstammelingen of volgelingen van Hertho of Herdo, welke namen teruggaan op Herido of Harido, van germaans 'haruth', waarvan de betekenis niet vaststaat, maar die waarschijnlijk 'held' was.

Geetlo, in 1381/3 Gietlo (RR 752), te vergelijken met Gietel in de gemeente Voorst, in 1381/3 Gietal (RR 752) en Ghetel (RR 786) en het Engelse Gatelev in Norfolk, in 1086 Gatelea (Ekwall, DEPN), van Oud-Engels 'gataleah' was een 'loo' of open plek in een bos waar men geiten hield.

Bathorn en Scherhorn zijn beide 'horn' namen, evenals Nordhorn; een 'horn', variant van 'hoorn', in Twente 'heurne' of 'huurne', is een 'hoek' die een groep erven omvatte, onder een hoofderve. Bathorn heette in 1381/3 Berthorne of Berthelehoerne (RR 607), van de voornaam Berthe, germaans 'berhte', helder, schitterend. Scherhorne, in 1381/3 Scherhoerne (RR 607), heeft als eerste element 'scheer', een Oostnederlands woord voor 'oever', te vergelijken met het Engelse 'shore'. Daar Scherhorn aan de Vecht ligt, is het zeer aannemelijk dat hier een 'heurne' bedoeld wordt die aan de oever van die rivier lag.

Grasdorf, in 1165 Gravesdhorp (00 68), in 1169 Gravestorp of Grasdorp (00 70,71) heeft als eerste deel de voornaam Grave, of 'graaf' in de betekenis van opzichter van de landsheer, zoals

we die ook in Brinkgreve en Borggreve vinden.

Halle is een vrij veel voorkomende plaatsnaam; er is Halle in Gelderland en er is een stad in Duitsland; de naam kan stammen van germaans 'halu', helling, wat een aanvaardbare verklaring is, gezien de ligging in het heuvelachtige gebied.

Itterbeck, in 1381/3 Ytterbeke (RR 587) heet naar de beek die oorspronkelijk alleen Itter geheten moet hebben, een ook elders voorkomende waternaam voor een snelstromende rivier, van Keltische afkomst (WN 71), Oeveringen, in 1475 Overing (SR 111), bevat de voornaam Over, die in het Fries als Offert nog voorkomt en stamt van Otfried.

Laarwald, in 1381/3 Larrewolde of Larewoelde (RR 597) is zeer waarschijnlijk gevormd uit de woorden 'laar' en 'woud'.

Lemke heette in 1332 Lemekingh (SB 245), maar in 1381/3 Lemeket (RR 587) Gaan we uit van Lemekingh, dan zou hierin een voornaam Lemke schuilen, die nog voorkomt en van 'lam' afkomstig is; dit woord heeft niets met het dier te maken, maar is een verkorting van bv. Lambert, uit germaans 'landa' land, en 'berht'. Maar als Lemeket een oudere vorm is, dan is het eerste deel het woord 'leem', terwijl het tweede misschien verwant is aan Westfaalse 'kuët' dat 'groeve' betekende (JON 124); de betekenis zou dan gelijk zijn aan 'leemkuil'.

Ringe, in 1328 Righe, komt van een woord dat in het Duits 'riege' luidt en de aanduiding vormt van een rij langgerekte velden (JON 147). De overgang naar Ringe zal via de meervoudsvorm 'rigen' gegaan zijn.

Hilten heette in de 10e eeuw Heltion, in de 11e Hilten (TW). We vinden hier het woord 'hilt', dat het Nederlands kent als 'handvat', vooral van een zwaard. Dat brengt ons weinig verder,

maar een vergelijking met het Engels levert meer op. Het Oudengels kende 'hylte', variant van 'holt', (EPNE XXV, 276), met de betekenis 'bos'. In het Oudsaksisch luidde het 'hiltia' of 'heltia' en de derde naamval meervoud was 'hiltion' of 'heltion'. We kunnen aannemen dat ook in dit dialect het woord dezelfde betekenis had als zijn Oudengelse verwant en Hilten oorspronkelijk 'bossen' betekende.

Uelsen was in 1131 Ulsnen (TW), in 1215 Ulsen (00 104), maar in 1177 Uelseten (JON 174). Als deze laatste vermelding juist is, dan hebben we een samenstelling van 'ule', moerassig land, en 'sete', weide- of woudgebied. De naam zou dan betekenen een bij een moerassig gebied gelegen bos of weide, te vergelijken met samenstellingen als 'bekesete', holtsete, marse- te, de laatste met het woord 'mars', moeras. (JON, 165). Moeten we echter van Ulsnen uitgaan, dan kunnen we vergelijken met twee Duitse naamge- noten, Uelzen in Lüneburg, in 1006 Ullishusun en in de Kreis Unna, in 1249 Ulfersne, in 1288 Ulfersheim (ONW).

De eerste is afgeleid van Uli, de tweede van Ulfert, germaans Ulfrid; beide namen stammen van 'ul', waarschijnlijk 'uil'.

Als we de afleiding van Uelseten verwerpen, dan heeft die van de voor- naam Uli de voorkeur.

Wilsum, tenslotte, in 850 Wilshem (SB 245) is een 'heem'naam, met de voor- naam Wil, van Wilo, germaanse stam 'wilja', wil.

Hengelo (O)

B. J. Hekket

Afkortingen:

De meeste zijn vermeld in 't Inskrien 2, 1973, 27. Hierbij komen:

ONM = Georg Niemeier, Die Ortsnamen des Münsterlandes, Münster, 1953

DEPN = E. Ekwall, The concise Oxford Dictionary of English Place-Names. Oxford, 1960.

JON = H. Jellinghaus. Die Westfälischen Ortsnamen nach ihren grundwörtern Hildesheim/Paderborn, 1930/1971.

WN = M. Schönfeld, Nederlandse Waternamen, Amsterdam, 1955.

'De Nié'e möll in' Hengel

Ongeveer op de plaats waar nu het station staat, stond vanaf 1646 tot 1858 een standaard molen. Het was de 'Nieuwe molen' of zoals men toen zei: 'De Nie'e möll'.

In 1858 werd de molen verkocht, met 2 ha grond voor 800 gulden, aan een zekere Huizink in Weerselo. Een kleinzoon van deze Huizink vertelde het volgende:

De verdeling van de markegronden had bij een aantal boeren nog al wat misnoegen te weeg gebracht. Hierbij had de houtvester Wilmlink, men noemde hem 'Het Heer', een aantal boeren zeer aan zich verplicht. Bovendien

had de houtvester in De Lutte een molen gekocht en in Weerselo weer opgebouwd, waar nu alle boeren op aangewezen waren. Nu deed zich het geval voor dat de jonge Huizink, toen nog rentmeester bij Roesink-Udink, toendertijd eigenaar van het Singraven en het Gravenhuis, trouwde met een muldersdochter uit Gildehaus. Dat ging allemaal goed, maar de jonge vrouw miste wel de molen bij huis, zoals bij haar ouders.

Toen men nu hoorde dat er in Hengelo een molen te koop was, liet men er geen gras over groeien. De molen werd gekocht en onder leiding van

onder 436

Café „Huizink op de Belt“ — Weerselo

de molenbouwer Everlo afgebroken, naar Weerselo gesleept en weer opgebouwd. Een jaar later draaide de molen weer. Behalve het werk van de molenbouwer, was alle hulp pro deo. Wel had het volgens de boeken veel bier gekost.

De 2 ha grond zal later toen men de spoorlijn ging aanleggen wel met winst zijn verkocht.

In 1923 werd de molen na 64 dienstjaren in Weerselo, afgebroken. Hengelo hield alleen zijn Molenstraat er van over.

De Molenkampweg, tussen de Langelemaatweg en Berfloweg heeft met deze molen niets van doen. Deze naam is ontleend aan een watermolen die ter hoogte van het Verenigingsgebouw, eertijds aan de Berfloek stond.

H. J. Eising

Beurs

Gevraagd ter overname:

1. 't Beuksken van Hengel, door E. ter Marsch uitg. E. Broekhuis en Zonen, 1935 Hengelo (O).
2. Pastoor J. P. Geerdink - Bijdragen geschiedenis Archidiaconaat en Aartspriesterschap van Twenthe.
3. Ds. G. Heeringa - Uit het verleden der Doopsgezinden in Twente, Borne.
4. Snuif C. J. verzamelde bijdragen tot de geschiedenis van Twenthe. Amsterdam 1930.

Aangeboden:

1. 80 jaar Stork - Hengelo (O) 4 sept. 1948
2. Mr. G. J. ter Kuile - Ons Twente, Almelo 1919

Boek en blad

OP STAP MET HARRY WONINK

'Op stap met Harry Wonink' heet de bundeling van ruim tachtig toeristische 'stukjes', die de Almeloze auteur van kinderboeken en Twentse verhalen, Dagblad van het Oosten-redacteur Harry Wonink, de laatste jaren voor zijn krant geschreven heeft.

Een toeristische gids aan wie we ons graag willen toevertrouwen, want Harry Wonink bezit drie eigenschappen, die hem voor dit werk uitermate geschikt maken, namelijk een vlotte pen, waarheidsliefde en de gedrevenheid om schatten te delven en uit te stallen.

Een boekje als dit 'Op stap' gooit, aan de genoemde drie maatstaven gemeten, hoge ogen. Het is geen handboek, waarin je alles kunt vinden, daarvoor zijn de stukjes noodgedwongen te kort. Toch ziet de auteur meermalen kans om in kort bestek diep tot de zaken door te dringen en ook veel details te vermelden, waaraan de meeste bezoekers zonder ze op te merken, voorbij gaan.

In de loop van tientallen jaren heeft Wonink zich als beschrijver van natuur en jacht een gedetailleerde natuurkennis eigen gemaakt, die hem vooral van pas komt, wanneer hij zijn lezers aan de hand neemt door bos en veld. Maar hij heeft Herman Löns goed begrepen, waar deze schrijft dat de natuur ons het meeste boeit in combinatie met cultuurelementen. Wonink merkt ze evenzeer op als zeldzame planten en vogels en ook hier dringt hij door tot kleine details, zoals een stuk houtsnijwerk in de kerk van Swillbrock, dat laat zien, hoe vroeger de varkens vrij in het eikenbos rondlopend, zichzelf vet mochten mesten.

OUDE AMBACHTEN

'Oude ambachten en bedrijven achter Rijn en IJssel', een uitgave van de Walburgers te Zutphen, is gebaseerd op archiefstudie. W. Zondervan en J. W. van Petersen van het Streekarchivariaat De Liemers en Doesburg hebben er heel veel oude papieren voor doorgeneemd.

Archieven zijn meestal ware 'Fundgruben' van historische schatten en dat is ook hier weer gebleken. Over het oude ambacht is al veel geschreven en toch blijkt archiefstudie steeds weer tot nieuwe ontdekkingen te kunnen leiden. Dat de Nijverdalse katoenkoning Salomonsen connecties had met een calicotweverij

uit Wehl is een voorbeeld van zo'n ontdekking, die weer tot verdere studie, ook buiten het geografisch beperkte terrein van dit boek opwekt.

Veel onbekende ambachten worden behandeld, naast de meer populaire. Suikerballen- en pepermuntbakkers uit de Oude IJsselstreek komen aan bod, evenals mosterdmolens en een 'fabriek' van speelkaarten. Het boek is prettig leesbaar geschreven en rijk geïllustreerd.

HOSSE BOSSE TEUNE

Een rijk folkloreboek is het geworden, de verzameling van alle mogelijke volks- en kinderrijmen, aftel- en spottiedjes, raadselversjes, liedjes uit de jaarkring en speeldeuntjes, die Henk Krosenbrink uit Achterhoek en Liemers verzameld heeft en die nu door de Walburgers in een fleurig kleed gestoken, uitgegeven is.

De fleur wordt mede verleend door de knipsel- en illustratiemateriaal dienden en door de muzikale bijdragen van Marie Cecile Moerdijk. Deze laatste openen de mogelijkheid, dat Hosse-bosse-teune ook 'n gebruikboek wordt, dat het een moederde-gans-effect krijgt, zoals de schrijver hoopt. Het zou best kunnen.

De rijkdom van deze verzameling is tweemaal. Ze blijkt uit een welhaast complete opsomming van alle rijmpjes en liedjes, die zich op dit gebied maar voordoen, uiteraard zonder dat een esthetische keuze gemaakt werd. Ze wordt verhoogd door de beschrijvingen van de auteur, die uit veel ervaring en literatuur put om de vaak onbegrijpelijke teksten die hij uit het volksgoed haalde, toe te lichten.

Hier en daar overschrijft hij de grenzen van zijn territorium, bedoeld ter vergelijking. Ook als de schrijver daar zelf niet op wijst, wordt men door veel overeenkomsten getroffen. Zo leeft in Netterden bij een paasvuur een variant van hetzelfde middeleeuwse paaslied, dat van Denekamp zo bekend geworden is!

Veel van het geboekstaafde leeft nog of nog net. Het is precies op tijd vastgelegd. Voor de wetenschap, maar misschien ook voor het moderne volksleven.

TRONSELERS

Henk Krosenbrink bundelde bij Witkam (nummer 9 in de Twents-Achterhoekse reeks) een dertiental verhalen in dialect onder de titel 'Tronselers'. Het eerste verhaal maakt die titel duidelijk. Tronselers zijn kooplui in antiek en aanverwante zaken. Het verhaaltje gaat over de botsing tussen boeren- en koopliedenlimgheid.

De verhaaltjes spelen in onze tijd, met antiek-kooplui en glanzende auto's, de nasleep van oorlogswee hier en de weeklank van de verre

oorlog in Vietnam. Het speelt ook in de Achterhoek en dan natuurlijk in Krosenbrinks geboorteland het Winterswijkse.

Dit laatste en met name de Winterswijkse taal, die de schrijver gebruikt, geeft ze een zeker regionaal stempel. Maar het zijn toch in de eerste plaats algemeen-menselijke verhalen over de gewone kleine en grote gebeurtenissen, die zich in het leven binnen besloten groepen van familie, buren en dorp afspeelen. Goed verteld en waard om vastgelegd te worden.

KIJKEN EN ZIEN

John G. Vos is een uitstekend schrijver en een groot kenner van land en volk van de Achterhoek en het aangrenzende Westfalen. Daarom is het jammer, dat zijn nieuwste boekje 'Kijken en zien' beneden de maat is gebleven, die je aan iemand als Vos mag stellen. De oorzaak daarvan ligt in het simpele feit, dat een aantal gebundelde krantenartikelen nog geen boek maken.

Voor sommige lezers zal de opzet van dit boek (korte stukjes over gevarieerde onderwerpen) iets aantrekkelijks hebben. Maar de meesten zullen het jammer vinden, dat Vos ophoudt met vertellen, juist wanneer het onderwerp de lezer begint te boeien. Zo blijft de informatie te gering.

Voor sommige zaken is dit 'entrefilet-systeem' geen bezwaar. Daar waar het inderdaad om niet meer dan bladvullingen gaat, om kleine, afgeronde onderwerpen. Zoals de verklaring van een naam als Het Onland, of een merkwaardige zaak als de 'guste bruiloft'. Ook het signaleren van de laatste restanten van een volksgebruik als de Pinksterkronen van Ruurlo hoeft niet tot op het volkskundige bot afgekloven te worden. Maar wanneer het onbekende kasteeltje De Kamp bij Neede een eigen hoofdstuk krijgt, of de fossielen uit de leem bij Eibergen, dan mist men pijnlijk nadere bijzonderheden.

Als een inleidend werkje tot de streekkennis van het betrokken gebied, is dit boekje van Vos wel te gebruiken. Het staat vol bijzonderheden, die lang niet aan iedereen bekend zullen zijn. Een Vos kan boeiend vertellen, al hadden hij en de uitgever moeten beseffen, dat je in een boek niet kunt verwijzen naar een daarin niet opgenomen krantenartikel, dat ook verder in de nevel van gebrek aan documentatie verdwijnt.

'Kijken en zien' (voorzien van 64 goede foto's) smaakt naar meer en beter. Uitgave Witkam, Enschede.

FOLKLORE DER LAGE LANDEN

Met de nadruk op het Nederlandse deel van de lage landen is in een paperback van Else-

vier een zo groot aantal fenomenen van de nog levende folklore bijeengebracht, dat men 'Folklore der lage landen' bijna een handboek kan noemen.

Hoofdstukken over alle mogelijke volksgebruiken en volksgeloof zijn geschreven door hoofdredacteur dr. Tjaard de Haan en verder door wijlen Hil Bottema, S. J. van der Molen, B. W. E. Veurman, Wina Born, dr. P. J. Meertens, R. van der Linden (België) en Adriaan Buter. Een omvangrijk naslagwerk met hier en daar bijzonder levendige beschrijvingen (waarbij Hil Bottema er uit springt) en soms opvallend moderne inzichten.

Bij vrijwel elk hoofdstuk blijkt, dat folklore geen zaak van het verleden is, maar met de tijd verandert en toch springlevend kan blijven. Ook in hoog ontwikkelde landen zoals Nederland en België is (zo constateert De Haan) het volksleven een dragend element van de samenleving. Uit praktische overwegingen accepteert hij het woord folklore naast het door de wetenschap liever gebruikte volkskunde.

De Haan zet uiteen, dat folklore heel veel meer is dan een poppedeinig rareitengedoe, met vrijblijvende vertederende veilig opgeborgen in een antieke étagère. Hij betoogt, dat in verscheidene domeinen van het volksleven de tafels van vermenigvuldiging te vinden zijn, zonder welke ook de hoogste wiskunde het niet kan stellen. Basisgegevens die van alle tijden zijn en die telkens weer als uitgangspunten kunnen dienen als men tot het wezenlijke terugkeert.

Uit de rijke documentatie, die op deze 'geloofsbeïjdenis' volgt, kan de lezer menig bewijs voor de stelling putten. Ook al noemt de redacteur het boek 'slechts een bescheiden handreiking op een stuk of wat deelgebieden van de volkskundewetenschap'. Wat Oost-Nederland betreft, zijn vooral van belang de bijdragen van Hil Bottema (jaarronde) en Adriaan Buter (levenscyclus). Een uitgebreide bibliografie wijst 'diepdelvers' de weg.

SCRIPTA TRANSISLANA

Bij het 25-jarig jubileum van de Provinciale Bibliotheekcentrale Overijssel Oost, is een omvangrijk boek van de pers gekomen onder de titel Scripta Transislana. Het is een catalogus van de ruim 1500 titels omvattende Overijssel-boekerij die de bibliotheekcentrale Oost in de afgelopen jaren heeft opgebouwd, aangevuld met werken, waarover de centrale West beschikt.

Er zijn 6000 boek- en tijdschriftartikelen beschreven. Het boek is in eigen regie uitgegeven, en voor f 22,50 verkrijgbaar.

Alle boeken en tijdschriften (ook het oudste uit 1670) kunnen geleend worden, maar buiten

de ingeschreven lezers in Overijssel zullen ook historici, zowel als scholieren die een scriptie op regionaal gebied moeten maken, dit werk met vreugde begroeten. Het kan tot op grote hoogte de taak vervullen van de bibliografie, waarop Overijssel nog steeds wacht.

Van het begin af heeft 'Oost' zich tot taak gesteld om een streekboekerij bijeen te brengen. Deze catalogus maakt de verzameling beter toegankelijk en dat zal nog meer het geval zijn, wanneer het aangekondigde trefwoordenregister verschijnt.

DO DE WELT NOG GROOT WAS

'Weest noch, wie weern noch kleen, Jehann, do weer de Welt so groot!' Aan deze woorden van de Oost-Friese dialect schrijver Klaus Groth heeft G. H. Ligterink de titel ontleend van zijn verhalen, dior Witkam uitgegeven als nummer 11 in de Twents-Achterhoekse reeks. 't Gelukke lig vake völle korter bi'j as a'j denkt. Dat is de laatste zin van dit boekje met belevenissen van een jeugd temidden van natuur en landvolk. Het doet in de wijze van beschrijving hier en daar aan Heuvels Oud Achterhoekse Boerenleven denken. Anderzijds is het meer dan Heuvels boek een roman.

Goed vertelde belevenissen van alledag, waaraan een zekere spanning niet ontbreekt. Maar vooral boeiend door de sfeertekening, die evenals het taalgebruik voor een groot deel wel van een voorbije tijd is. Een boekje, dat in staat zou zijn veel nostalgie wakker te maken, als het niet zo'n plezierig vertelset bevatte over het onbezorgde leven van de hoofdpersoon Herman, wie de jongenskiel nog zalig om de schouders glijdt.

Tubantia 1973

16.3 Speurtocht naar verleden in bouwput naast stadhuis (Enschede); 22.3 Bus als hobby (B. Hummels, Almelo); 5.4 Nationaal brandweermuseum wordt wellicht verplaatst naar Scholten in Enschede; 12.4 Nog dit jaar begin van de restauratie Pelmolen (Rijssen); 14.4 Muurschilderingen in de hervormde kerk Eibergen; 14.4 Restauratie Stifhuis is eind dit jaar klaar; 16.4 Oude hervormde kerk ouder dan ooit werd aangenomen (Borne); 21.4 Onze hele omgeving is een geologisch openluchtmuseum; 27.4 Actie gestart voor uniek juweel van glazenierskunst (Tubbergen); 2.5 Restauratie Herinckhave; 15.5 Gedenkenningen over de inname van Grol achterhaald (Groenlo); 18.5 Het schietgebiedje was van Johan Gerrit Rietman (Kloutschieter, Enschede).

Serie B. J. Hekket 'Wat betekent...?': 17.3 Hassink, 24.3 Eggink, 31.3 Ongena, 7.4 Emink, 14.4 Beukerink, 5.5 Ter Bekke, 12.5 Vondeling, 19.5 Bruil, 26.5 Veugelink.

Twentsche Courant 1973

16.3 Ambtenaar vindt antiek kannetje bij oude put (Enschede); 16.3 Boerderij Volbert, Enschede); 27.3 Pelmolen-ter Horst Stichting wil Rijssense molen herstellen; 31.3 Popyus uit Goor is begrip voor wapenverzamelaars; 6.4 Tweede restauratie Leemansmolen (Vriezenveen); 6.4 Dorp Lonneker dankt ontstaan aan kerk; 21.4 Karakteristiek 'spieker' wacht op de sloper (Vossenbrink, Delden); 27.4 Stichting completeert Nicolasramen Tubbergen; 18.5 Ned. Bontweverij groeit tegen de verdrukking in (Enschede); 25.5 Nieuwe documenten uit Rusland voor historicus Hosmar (Vriezenveen).

Dagblad van het Oosten 1973

14.4 Heuse spoorweg van Haaksbergen naar Enschede; 16.4 Lijkkisten opgegraven in oude NH-kerk van Borne; 27.4 Glazeniersgeslacht Nicolas werkt aan Tubbergse kerk; 27.4 Rijssen maakte gisteren kennis met nieuwe carillon; 28.4 Kiel van laatste Enterse zomp ligt in Enkhuizen; 5.5 Mevr. Arnolds maakt al veertig jaar knipmutsen (Den Ham); serie G. J. Eshuis 'Zwerftochten door de Vechtvallei' 24.3 (31) Koezen-Jaan op 't Klooster' genas kiespijn radicaal; 7.4 (32) Molen van Ane is zeker waard behouden te blijven; 21.4 (33) Over een 'wierleupster' en notities uit de Franse tijd; 5.5 (34) Bodem in De Meene bergt nog vele stille getuigen; 19.5 (35) In Rheeze moesten koeien ervaren zwemsters zijn.

Agenda**Evenementen Palthehuis Oldenzaal**

1 juli t/m 31 juli - originele aquarellen en tekeningen van de Verkade's albums: 'Ijssel', 'Waar wonen wij', 'de boerderij', 'dierenleven in Artis'.

Concerten in de Palthehuis tuin

10 aug. St. Joseph harmonie Oldenzaal
17 aug. de Krekel Enschede
Museum is geopend dinsdag t/m vrijdag 10.00 - 12.00 uur en 14.00 - 17.00 uur, zaterdags en zondags van 14.00 - 17.00 uur. Maandags gesloten.

Evenementen Textielmuseum Enschede

van 3 augustus t/m 2 september: Arvids Evelins 'schildert' met vezels tapijt schilderijen.
4 oktober t/m 28 oktober: de gouden naald tentoonstelling van creatief naaldwerk (libelle)
Kwis voor de jeugd in de kerstvakantie, waarbij de schooljeugd vrije toegang heeft.
Museum is geopend: dinsdag t/m zaterdag 10.00 - 12.00 uur en 14.00 - 17.00 uur, zondags van 14.00 - 17.00 uur. Maandags gesloten.

Stichting Historische Sociëteit

Enschede - Lonneker. Secr. D. Taat, Demmerskamp 29, Lonneker.
Sociëteitsavonden en vergaderingen op vrijdagavond: 21 sept., 2 okt., 2 nov., 14 dec.
Excursies: 28 juli - B. Steinfurt o.l.v. Hr. Meyer
18 aug. - Vreden, Raesfelt enz. per bus .

Twente Werkgemeenschap voor Archeologie en Historie

Excursie: 18 aug. - Westerwolde en Drente o.l.v. Drs. A. L. Hulshoff.
Vanaf oktober weer elke 3e vrijdag vergadering in de Openbare Leeszaal, Hofstraat 37, Almelo. Secr.: Geraniumstraat Hengelo (O), tel. 05400 - 20821

Oudheidkamer Twente

Excursie: eind augustus begin september - Stadlohn en omgeving (onder voorbehoud).

Stichting Heemkunde voor Ootmarsum en O.

Stobbenkamp 13, Ootmarsum.
Museum en Los Hoes zijn geopend van maandag t.e.m. vrijdag van 9.30 - 12.00 en 14.00 - 17.00 uur, zaterdags van 14.00 tot 17.00 uur.

Twents-Gelders Textielmuseum

Espoortstraat 182 Enschede.
Het museum is geopend van dinsdag t.e.m. zaterdag van 10.00 - 12.00 en 14.00 - 17.00 uur op zondag van 14.00 - 17.00 uur.